

Оксана ЦЮНЯК,
orcid.org/0000-0002-4573-1865
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти
ДВНЗ «Прикарпатський національний
університет імені Василя Стефаника»
(Івано-Франківськ, Україна) tsiuniak33@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ МАГІСТРІВ ПОЧАТКОВОЇ ОСВІТИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Стаття присвячена актуальній проблемі організації самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти. Дослідження цього процесу дозволило визначити основні вимоги до підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти до інноваційної діяльності.

Автор зазначає, що основним завданням вищої освіти є підготовка фахівця, котрий уміє ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та застосовувати їх на практиці; фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення. Окрім того, майбутні педагоги мають отримати не лише якісні знання, сформовані вміння та компетенції, а й бути готовими до інноваційної діяльності.

Розглянуто сутність поняття самостійної роботи, її зміст та місце в освітньому процесі. Проаналізовано сучасні підходи та шляхи організації самостійної роботи майбутніх магістрів початкової освіти, які співвідносяться із загальними завданнями модернізації вищої освіти. Автор вважає, що у результаті самоосвітньої діяльності відбувається процес придбання, структурування і закріплення знань. Наведено приклади проблемних запитань, творчих і дослідницьких завдань, які сприяють активізації пізнавальної діяльності магістрантів.

Доведено, що самостійну роботу варто планувати так, щоб результат її виконання мав творчий підхід з урахуванням сформованих педагогічних здібностей, нахилів та усебічного розвитку особистості. Адже, лише ефективно організована та керована викладачем самостійна робота майбутніх магістрів початкової освіти впливатиме на процес формування їхньої професійної компетентності та готовності до інноваційної діяльності.

Ключові слова: самостійна робота, види самостійної роботи, професійна підготовка, майбутні магістри початкової освіти, інноваційна діяльність.

Oksana TSIUNIAK,
orcid.org/0000-0002-4573-1865
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor of the Chair of Pedagogy of Primary
Vasyl Stefanyk Precarpathian National University
(Ivano-Frankivsk, Ukraine) tsiuniak33@gmail.com

ORGANIZATION OF FUTURE MASTERS' INDIVIDUAL WORK OF ELEMENTARY EDUCATION IN THE PROCESS OF PREPARATION FOR INNOVATIVE ACTIVITIES

The article is devoted to the actual problem of organizing students' individual work in higher education institutions. The study of this process allowed us to identify the basic requirements in order to improve the effectiveness of future masters of primary education in innovation activities.

The author points out that the main task of higher education is to train a specialist who is able to think creatively and independently, supplement their knowledge and apply it in practice; a specialist who is capable of self-development, self-education, self-improvement. In addition, future educators should receive not only quality knowledge, skills and competences, but also be prepared for innovative activities.

The essence of the concept of independent work, its content and place in the educational process are considered. The modern approaches and ways of organizing the independent work of future masters of elementary education, which correlate with the general tasks of modernization of higher education, are analyzed.

The author believes that there is a process of acquisition, structuring and consolidation of knowledge as a result of self-educational activity. Examples of challenging issues, creative and research tasks that help to activate the cognitive activity of undergraduates are represented.

It is proved that individual work should be planned so that it would have a creative approach with the formed pedagogical abilities, inclinations and comprehensive development of the individual. An individual work of future masters of elementary education, that is effectively organized and managed by the teacher, will influence the process of formation of their professional competence and readiness for innovative activity.

Key words: independent work, types of independent work, professional training, future masters of elementary education, innovative activity.

Постановка проблеми. Загальновідомо, що особливістю нового формату освітнього процесу закладів вищої освіти є підготовка фахівця, котрий уміє ініціативно, творчо мислити, самостійно поповнювати свої знання та застосовувати їх на практиці; фахівця, здатного до саморозвитку, самоосвіти, самовдосконалення. Як показує досвід, саме там, де здійснюється самостійний пошук принципів, способів дій починається творчість, що є вищим ступенем розвитку особистості.

Відтак, реалізація завдань сучасної освіти залежить від уміння педагога впроваджувати у освітній процес інноваційні педагогічні технології, що ґрунтуються на формуванні компетентностей, необхідних для успішної самореалізації в суспільстві, партнерстві між здобувачами освіти, педагогічними працівниками і батьками. Беззаперечним є той факт, що майбутні педагоги мають отримати не лише якісні знання, сформовані уміння та компетенції, а й бути готовими до інноваційної діяльності. У сучасних умовах самостійність стає необхідною якістю особистості. Тому, у професійній підготовці майбутніх фахівців чільне місце має займати самостійна робота.

Аналіз досліджень. Проблеми організації самостійної роботи різноаспектно висвітлюються у працях А. Алексюка, Ю. Бабанського, В. Бондаря, Є. Голанта, Н. Дайрі В. Козакова, Б. Єсіпова, І. Лернера, О. Мороза, П. Підкасистого, Л. Спіріна, Л. Сущенко, М. Шкіля, О. Ярошенко, М. Дяченко та ін. Широко досліджено означену проблему крізь призму пізнавальної (розумової) самостійності й ролі студента в її здійсненні (Г. Костюк, О. Конопкін, О. Мороз, О. Скрипченко, Н. Сидорук, В. Онишук та інші). Особливе місце серед проблем навчальної діяльності студентів у закладах вищої освіти займає дослідження організації самостійної роботи й ролі викладача у цьому процесі. Це, зокрема, наукові доробки О. Аксьонової, В. Євдокимова, І. Сіданіч, М. Солдатенка, І. Шимко).

Мета статті – визначити сутність поняття самостійної роботи майбутніх магістрів початкової освіти та її ролі у процесі їхньої професійної підготовки до інноваційної діяльності.

Виклад основного матеріалу. Ретроспективний аналіз наукової літератури показує, що орга-

нізація самостійної роботи у вишах України має давню історію. Ще з античних часів дослідники проблеми (Геракліт, Демокрит, Платон) стверджували, що розвиток людини відбувається лише в процесі самопізнання та самостійного вдосконалення знань, умінь і навичок. Самостійне намагання пізнати довкілля, певні закономірності закладено в античних філософських постулатах «Пізнай самого себе» і «Людина – міра всіх речей».

В умовах сьогодення особливо актуальними є поради Сократа, Платона, Аристотеля, Демокрита. До прикладу варто згадати практичні поради Сократа, які стосувалися самостійної підготовки виступу та оприлюднення самостійно складеного тексту перед аудиторією, а також прогнозування запитань задля попередньої самостійної підготовки відповідей на запитання слухачів. Відтак, трактати Аристотеля зорієнтовували промовця на систематичне самостійне оволодіння знаннями. Філософ радив самостійно шукати інформацію, що містить нові, цікаві та невідомі слухачеві факти, самостійно складати за дібраним матеріалом план виступу та обговорення.

Важко переоцінити «філософію щастя» Г. Сковороди, стрижнем якої є думка про те, що людина розвиває себе до гармонійного поєднання теоретичних, практичних і розумових здібностей. Адже, основним чинником і критерієм людської поведінки є знання, тому людина насамперед повинна пізнати себе.

Без розуміння свого місця у світі, смислу життя не може бути ефективного формування бажаних рис характеру і волі. Цілком логічним є те, що однією з провідних ідей філософа є ідея самопізнання. Г. Сковорода писав, що, пізнавши себе, людина може розкрити й використати свої реальні, але ще не задіяні (приховані) резервні можливості, задатки і здібності (Сковорода, 1994: 18–46).

Філософ неодноразово порушував питання про значення самостійних зусиль людини в навчанні. Він стверджував, що успіхів досягають лише ті, хто самостійно працює з книжкою, можуть міркувати, спостерігати (Там само, с. 51). Ідеї Г. Сковороди щодо організації самостійного навчання, самопізнання, самовдосконалення, саморефлексії особистості заклали теоретичні підвалини для становлення системи самостійної роботи у вишах.

Для нашого дослідження цінними є праці видатних українських педагогів і просвітителів (О. Духновича, І. Огієнка, В. Сухомлинського, К. Ушинського та інших), які наголошували на необхідності залучення суб'єкта навчання до «самостійності». Дослідники розглядали самостійність як ефективний засіб розвитку мисленевої діяльності. Актуальною є думка видатного педагога В. Сухомлинського про формування у суб'єктів навчальної діяльності вміння здійснювати самооцінювання: «Правдива оцінка самого себе – що я вже можу й чого не можу, як я просуваюся до тієї вершини самовдосконалення, досягнувши якої, я маю право сказати: я господар своєї волі...» (Сухомлинський, 1976: 600).

Сучасні учені по-різному трактують поняття «самостійна робота». Одні дослідники визначають самостійну роботу як метод навчання, інші – як прийом учіння та форму організації діяльності учнів, студентів. У зарубіжній педагогічній літературі для з'ясування змісту поняття «самостійна робота» використовують низку термінів. Популярним є «опосередковане навчання», тобто, це діяльність студентів, яка виконується під опосередкованим керівництвом викладача. Протилежним цьому поняттю є «пряме» навчання, яке відбувається під безпосереднім керівництвом наставника.

З психолого-педагогічного погляду самостійну роботу в «Енциклопедії освіти» охарактеризовано, по-перше, як таку, що призначена не тільки для оволодіння кожною дисципліною, а й для формування навичок самостійної роботи загалом, у навчальній, науковій, професійній діяльності, здатності приймати на себе відповідальність, самостійно вирішувати проблему, знаходити конструктивні рішення, вихід з кризової ситуації; по-друге, як таку, що необхідна тим студентам, які мають намір пов'язати своє життя з наукою, упродовж усього навчання у вищому навчальному закладі» (Енциклопедія освіти, 2008: 345).

У «Психолого-педагогічному словнику» поняття «самостійна робота» витлумачено як метод навчання та самоосвіти, передумову дидактичних зв'язків різних методів між собою. У процесі самостійної роботи суб'єкти навчальної діяльності виступають як активні творчі особистості, як творці власної культури, ерудиції, готовності до майбутньої діяльності.

Активність суб'єкта виявляє себе в досягненні мети самостійної роботи, її плануванні, визначенні способів самообілізації й самоконтролю, оцінки результатів (Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів, 2009: 672).

В аналізованому джерелі справедливо зазначено, що «самостійна робота суб'єкта навчального процесу вимагає інтенсивного мислення, розв'язання важливих пізнавальних завдань, сформованості вмінь працювати з інформацією, ведення записів (зокрема, конспектування), сортувати інформацію, усвідомлювати й запам'ятовувати необхідний теоретичний матеріал чи важливу інформацію (Там само).

У контексті дослідження, автор звертає увагу на проблему організації самостійної роботи студентів у закладах вищої освіти. Самостійна робота студентів відповідно до статті 50 Закону України «Про вищу освіту» – одна із форм організації освітнього процесу (Закон України «Про вищу освіту») та передбачає інтеграцію різних видів індивідуальної та колективної навчальної діяльності, яка здійснюється без участі викладача, так і під його безпосереднім керівництвом (Фіцула, 2010: 456)

Самостійна робота регламентується Положенням про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах України, затвердженим наказом Міністерства освіти України № 161 від 02.06.93 р. Положенням передбачено, що навчальний час, відведений для самостійної роботи студентів, визначається робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 та не більше 2/3 від загального обсягу навчального часу, відведеного студенту для вивчення конкретної дисципліни (Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах).

У процесі впровадження кредитно-модульної системи навчання у закладах вищої освіти значна частина навчального матеріалу виноситься на самостійне опрацювання. Так, Т. І. Туркот зазначає, що самостійну роботу студентів можна класифікувати за різними критеріями:

1. З урахуванням на місце і час проведення, характер керівництва і способу здійснення контролю за її якістю з боку викладача можна виокремити: а) самостійну роботу студентів на аудиторних заняттях; б) позааудиторну самостійну роботу (3–4 години на день, у тому числі й у вихідні); в) самостійну роботу під контролем викладача – індивідуальні заняття з викладачем.

2. За рівнем обов'язковості виокремлюють: а) обов'язкову, окреслену навчальними планами і робочими програмами (виконання домашніх завдань, підготовка до лекцій, практичних робіт та різновиди завдань, які виконуються під час ознайомлювальної, навчальної, виробничої, переддипломної практики; підготовка і захист дипломних та курсових робіт); б) бажану (участь

у наукових гуртках, конференціях, підготовка наукових тез, статей, доповідей, рецензування робіт інших студентів тощо); в) добровільну (участь у різноманітних конкурсах, олімпіадах, вікторинах, виготовлення наочності, підготовка технічних засобів навчання).

3. З огляду на рівень прояву творчості студентів виокремлюють: а) репродуктивну самостійну роботу, що здійснюється за певним зразком (розв'язування типових задач, заповнення схем, таблиць, виконання тренувальних завдань, що вимагають осмислення, запам'ятовування і простого відтворення раніше отриманих знань); б) реконструктивну самостійну роботу, яка передбачає слухання і доповнення лекцій викладача, складання планів, конспектів, тез та ін. в) евристичну самостійну роботу спрямовану на вирішення проблемних завдань, отримання нової інформації, її структурування і використання в нових ситуаціях (складання опорних конспектів, схем-конспектів, анотацій, побудову технологічних карт, розв'язання творчих завдань). г) дослідницьку самостійну роботу, яка орієнтована на проведення наукових досліджень (експериментування, проектування приладів, макетів, теоретичні дослідження та інше) (Педагогіка вищої школи, 2011: 123).

Вичерпно представлено теоретичні засади організації самостійної роботи у наукових працях М. Солдатенка, який вважає, що в умовах оновленої освітньої парадигми «проблема організації самостійної навчальної роботи є винятково важливим аспектом у діяльності сучасних вишів, оскільки має вирішальний вплив на розвиток пізнавальної активності студентів, механізмів самоуправління, особистісного розвитку, виховання відповідальності, а також уможливорює безпосереднє поєднання теорії з власне практичними завданнями».

Учений визначає особистісний підхід як пріоритетний в організації самостійної роботи студентів з огляду на його потужний розвивальний потенціал, спрямований на навчання самоорганізації. (Солдатенко, 2007: 47).

В. Козаков вважає, що «теоретичне обґрунтування системи самостійної роботи студентів вишу є суттєвим чинником формування змісту сучасної освіти з урахуванням прогностичного аспекту розвитку й передбачає акцентування значущості не лише змісту навчального матеріалу, а й логічних зв'язків між складниками цього змісту; послідовність у процесі організації навчально-пізнавальної і самоосвітньої діяльності; розроблення критеріїв відбору нових відомостей до змісту вищої освіти

та механізмів вилучення зі змісту навчання дургорядних, а також застарілих відомостей; формування цілісної системи знань студентів на основі нормативних дисциплін, дисциплін циклу професійної, практичної та науково-предметної підготовки з урахуванням освітньо-кваліфікаційної характеристики фахівця, на основі якої формуються навчальні плани та програми для студентів вищих навчальних закладів (Козаков, 1991: 171). Розроблена вченим система самостійної роботи студентів вишу є прийнятною для майбутніх педагогів з огляду на її мобільність, високу адаптивність, практичну значущість.

Цінною для дослідження є думка А. Кузьмінського, який стверджує, що сучасний педагог повинен мати високу культуру, комунікабельність, «здатність неперервно поповнювати свої знання самостійно» (Кузьмінський, 2005: 347). Автор підтримує і думку Н. Голуб, яка переконана, що результати самостійної роботи студентів дуже залежать від добору ефективних форм, методів і прийомів навчання, контролю й корекції навчальних досягнень.

Сутність самостійної роботи як дидактичної категорії становлять, насамперед, різноманітні типи навчальних, виробничих, дослідницьких завдань для засвоєння знань, набуття умінь і навичок, досвіду творчої діяльності й вироблення системи поведінки (Голуб, 2008: 232). На думку дослідниці, мета самостійної роботи полягає в тому, щоб сприяти формуванню у студентів психологічної настанови на систематичне збагачення власних знань, розвивати в них уміння орієнтуватися в потоці наукової інформації під час розв'язання поставлених завдань, формувати навички самоорганізації і самодисципліни.

Автор звертає увагу на організацію самостійної роботи майбутніх магістрів початкової освіти у закладах вищої освіти. Аналіз навчальних планів та програм професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти показує, що самостійна робота магістрантів становить не менше 50% загального обсягу часу, відведеного на вивчення конкретної дисципліни.

Така тенденція зростання питомої ваги самостійної роботи пояснюється тим, що без стійкого прагнення до вдосконалення знань у процесі самостійної роботи майбутній педагог не зможе бути обізнаний у сучасних досягненнях науки та не зможе належним чином реалізувати себе у професійній діяльності. Саме тому, самостійна робота магістрантів у сучасних умовах має стати підґрунтям освітнього процесу, що дає їм змогу оволодівати навчальними дисциплінами,

формувати вміння й навички самостійної роботи в навчальній та майбутній професійній інноваційній діяльності.

Організація самостійної роботи магістрантів у процесі їхньої професійної підготовки до інноваційної діяльності має здійснюватися з дотриманням низки вимог: розвиток у магістрантів мотивації до самостійної роботи, їхня готовність до активної діяльності; систематичність, послідовність і безперервність у отриманні знань. Адже тривала перерва у роботі з навчальним матеріалом негативно впливає на засвоєння знань, спричинює втрату логічного зв'язку з раніше вивченим; правильне планування самостійної роботи, раціональне використання часу.

Чіткий план допоможе раціонально структурувати самостійну роботу, зосередитися на найсуттєвіших питаннях; використання відповідних методів, способів і прийомів роботи; відкритість та загальна оглядовість завдань. Магістранти повинні знати зміст самостійної роботи, мати можливість порівняти виконані завдання в одній та в різних групах, проаналізувати правильність та корисність виконаної роботи; можливість виконувати творчі роботи, які відповідають професійному рівню засвоєння знань; керівництво з боку викладачів.

Основними формами керівництва самостійною роботою студентів є визначення програмних вимог до вивчення навчальних дисциплін; орієнтування студентів у переліку літератури; проведення групових та індивідуальних консультацій; організація спеціальних занять з методики вивчення наукової та навчальної літератури, прийомів конспектування; підготовка навчально-методичної літератури, рекомендацій, пам'яток тощо.

Можна стверджувати, що самостійна робота потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування (обсяг завдань, типи завдань, методичні рекомендації щодо їхнього виконання, аналіз передбачуваних труднощів, облік, перевірка та оцінювання виконаних робіт), що сприяє підвищенню якості навчального процесу. Успіх цієї роботи багато в чому залежить від бажання, прагнення, інтересу до роботи, потреби в діяльності, тобто від наявності позитивних мотивів. Велике значення під час організації самостійної роботи магістрантів мають їхня спрямованість, психологічна готовність, а також певний рівень знань.

Зміст самостійної роботи майбутніх магістрів початкової роботи з конкретної навчальної дисципліни визначається навчальною та робочою програмами і складається із трьох рівнів: репродуктивного, частково-пошукового, творчого та спрямований на розвиток умінь застосовувати

дії аналізу, синтезу, індукції, дедукції, аналогії, порівняння, розрізнення, узагальнення тощо.

Слід зазначити, що самостійна робота у закладах вищої освіти забезпечується навчально-методичними засобами, необхідними для вивчення навчальної дисципліни чи окремої теми: підручниками, методичними посібниками, конспектами лекцій, методичними вказівками до самостійної роботи, навчальною і методичною літературою, тематичними і педагогічними словниками, енциклопедіями, періодичними виданнями, електронними хрестоматіями тощо.

Зважаючи на такий контекст, магістрантам було запропоновано навчально-методичний посібник для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Педагогічна інноватика», в якому упорядковано матеріали для самостійної роботи, включаючи опорні поняття та схеми; вправи та тестові завдання для контролю якості знань; термінологічний словник, відповідну наукову, хрестоматійну, періодичну літературу, додатки.

У процесі дослідження використовувалися такі види самостійної роботи: самостійне вивчення окремих тем з навчальної дисципліни, робота з електронними конспектами лекцій, виконання тестових завдань у дистанційній системі навчання; підготовка і написання наукових повідомлень, есе, творів-міркувань, наукових статей, робота над творчими проектами; підготовка письмових відповідей на дискусійні питання; створення мультимедійних презентацій, завдання з аналітичним навантаженням, створення логічних схем, аналіз ситуацій тощо. Прикладами таких завдань є (Цюняк, 2019:128):

1. Зобразіть схематично інновації в освіті залежно від сфери застосування.
2. Складіть опорну схему класифікації педагогічних технологій.
3. Підготуйте мультимедійну презентацію на тему: «Пріоритетні завдання сучасної освіти в контексті інноваційних змін у педагогічній теорії та практиці».
4. Обґрунтуйте актуальні аспекти інноваційної діяльності сучасного педагога в умовах Нової української школи.
5. Складіть план реалізації своєї мрії щодо оформлення класу Нової української школи.
6. Складіть розповідь та обґрунтуйте власні міркування: «Нова українська школа: реалії та перспективи».
7. Напишіть есе на тему: «Заклад освіти моєї мрії» (образ ідеального закладу освіти, що реалізує Концепцію інноваційної освіти та Концепцію Нової української школи).

8. Створіть асоціативний ряд до слова інноваційність.

Окрім того, слід використовувати завдання різних видів. Це слугуватиме кращому засвоєнню навчального матеріалу, підвищить пізнавальну активність майбутніх фахівців, розвиватиме творчий потенціал. Система професійної підготовки майбутніх магістрів початкової освіти повинна сприяти підвищенню зацікавленості їх у використанні інноваційних педагогічних технологій як під керівництвом викладача, так і самостійно.

Під час виконання самостійної роботи магістранти мають оволодіти методологією та методикою наукового дослідження, осмислено й критично сприймати пропоновані джерела та наукову педагогічну літературу, навчитися працювати з бібліографією, а також чітко, переконливо, логічно та стилістично правильно викладати свої думки. За виконанням самостійної роботи здійснюється контроль, формами якого є усне опитування на практичних заняттях, перевірка письмових робіт, презентацій, написання науково-дослідних завдань, проектів та іншого.

Успішність самостійної роботи визначається перш за все підготовленістю магістрантів до такої навчальної діяльності. На думку автора, самостійна

робота буде ефективною за таких умов: якщо ця робота чітко організована з боку викладача; є складником освітнього процесу, а не епізодичним явищем; якщо за самостійною роботою здійснюється педагогічний контроль (оцінка і корекція знань). Тому самостійну роботу можна вважати засобом досягнення міцних знань, інструментом формування таких професійно значущих якостей, як: самостійність, активність, мобільність, креативність.

Висновки. Самостійна робота майбутніх магістрів початкової освіти потребує чіткої організації, планування, системи й певного керування. Окрім того, самостійну роботу варто планувати так, щоб результат її виконання мав творчий підхід з врахуванням сформованих педагогічних здібностей, нахилів та усебічного розвитку особистості. Адже, лише ефективно організована та керована викладачем самостійна робота магістрантів впливатиме на процес формування їхньої професійної компетентності та готовності до інноваційної діяльності.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів порушеної проблеми, тому автор вважає за необхідне обґрунтувати теорію і методику реалізації інтегративного підходу у самостійній роботі майбутніх магістрів початкової освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Голуб Н. Б. Самостійна робота студентів з риторики : навчально-методичний посібник. Черкаси : Брами-Україна, 2008. 232 с.
2. Енциклопедія освіти. Акад. пед. наук України; головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
3. Закон України «Про вищу освіту». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18>.
4. Козаков В. А. Самостоятельная работа студентов и ее информационно-методическое обеспечение. Київ : Вища школа, 1990. 248 с.
5. Кузьмінський А. І. Педагогіка вищої школи. Київ : Знання, 2005. с. 347.
6. Педагогіка вищої школи : навч. посібник. Київ : Кондор, 2011. 628 с.
7. Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах. Наказ Міністерства освіти і науки України № 161 від 02.06.93 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>.
8. Психологічний тлумачний словник найсучасніших термінів / Шапар В. Б., Олефир В. О., Куфлієвський А. С. Харків : Прапор, 2009, 672 с.
9. Сковорода Г. С. Твори: У 2 т. Київ : А.Т. «Обереги», 1994. С. 18-46.
10. Солдатенко М. М. Теоретико-методологічні основи розвитку самостійної пізнавальної діяльності майбутнього вчителя: автореф. на здобуття наук, ступеня доктора пед. наук: спец. 13.00.04 – «теорія і методика професійної освіти». Київ, 2007. 47 с.
11. Сухомлинський В. О. Вибрані твори: у 5 т. Київ : Радянська школа, 1976. Т. 2. 670 с.
12. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : Академвидав, 2010. 456 с. (Серія «Альмаматер»).
13. Цюняк О. П. Педагогічна інноватика: навчально-методичний посібник для самостійної роботи студентів. Івано-Франківськ : Видавець Кушнір Г. М., 2019. 128 с.

REFERENCES

1. Holub N. B. Samostiina robota studentiv z rytoryky : navchalno-metodychnyi posibnyk. Cherkasy: Brama – Ukraina, 2008. 232 p. [in Ukrainian].
2. Entsyklopediia osvity. Akad. ped. nauk Ukrainy; holovnyi red. V. H. Kremen. Kyiv : Yurinkom Inter, 2008. 1040 p. [in Ukrainian].
3. Zakon Ukrainy "Pro vyshchu osvitu". URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/en/1556-18>. [in Ukrainian].
4. Kozakov V. A. Samostojatel'naja rabota studentov i ee informacionno-metodicheskoe obespechenie. Kiiv : Vishha shkola, 1990. 248 p.

5. Kuzminskyi A. I. Pedahohika vyshchoi shkoly. Kyiv: Znannia, 2005. p. 347 [in Ukrainian].
6. Pedahohika vyshchoi shkoly : navch. posibnyk. Kyiv : Kondor, 2011. 628 p. [in Ukrainian].
7. Polozhennia pro orhanizatsiiu navchalnoho protsesu u vyshchykh navchalnykh zakladakh. Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy № 161 vid 02.06.93 r. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-93>. [in Ukrainian].
8. Psykholohichni tlumachnyi slovnyk naisuchasnishykh terminiv / Shapar V. B., Olefyr V. O., Kufliievskyi A. S. Kharkiv : Prapor, 2009. 672 p. [in Ukrainian].
9. Skovoroda H. S. Tvory: U 2 t. Kyiv : A.T. "Oberehy", 1994.pp. 18-46. [in Ukrainian].
10. Soldatenko M. M. Teoretyko-metodolohichni osnovy rozvytku samostiinoi piznavalnoi diialnosti maibutnoho vchytelia: avtoref. na zdobuttia nauk, stupenia doktora ped. nauk: spets. 13.00.04 – "teoriia i metodyka profesiinoi osvity" Kyiv, 2007. 47 p. [in Ukrainian].
11. Sukhomlynskyi V. O. Vybrani tvory: u 5 t. Kyiv : Radianska shkola, 1976. T. 2. 670 p. [in Ukrainian].
12. Fitsula M. M. Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. 2-he vyd., dop. Kyiv : Akademvydav, 2010. 456 s. (Seriiia "Almamater") [in Ukrainian].
13. Tsiuniak O. P. Pedahohichna innovatyka: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia samostiinoi roboty studentiv. Ivano-Frankivsk : Vydavets Kushnir H. M., 2019. 128 s. [in Ukrainian].